

system; it was more about acting beyond it. Such an existential resistance was a gray zone for the Soviet authorities. While a direct critique could be controlled and punished, the gray zone was more challenging. In the gray zone, it was impossible to demarcate the limits of what was allowed and what was not. In this way, non-Soviet resistance was a more tolerated form of resistance. Moreover, the non-Soviet resistance could easily become anti-Soviet because these categories were quite fluid. These theoretical arguments are thoroughly discussed on concrete examples throughout the book's sections.

To sum up, Li Bennich-Björkman's book presents a history of Baltic states and Ukraine under Soviet rule and during the first three decades after the Soviet Union's collapse. It will become a standard reading for those interested in the history of the Soviet Union or the histories of the countries discussed.

Södertörns högskola

YULIYA YURCHUK

Mattis Bergwall, Per Wallin & Fredrik Hagelin, *Rysslands militära fuck-ups* (Stockholm: Bookmark förlag 2024). 327 s.

Krigshistoriepodden är en humoristisk militärhistorisk podcast som drivs av Mattis Bergwall och Per Wallin, med Fredrik Hagelin som producent och klippare. I skrivande stund har podden sänt omkring 190 avsnitt och har fått en trogen lyssnarskara. Bergwall och Wallin har också länge underhållit sina Patreon-mecenater med korta artiklar som skickas ut per mejl varje fredag, och har där visat att de även behärskar det skrivna ordet väl. Nu har de dock tagit steget och gett ut sin första bok.

Titeln på Krigshistoriepoddens andra avsnitt, som släpptes den 4 maj 2020, är kort och gott: "Varför är ryssarna så dåliga på krig?" En av poddens ständiga käpphästar har nämligen varit att Ryssland och Sovjetunionen sällan har levt upp till sitt rykte som militär stormakt. Bergwall, Wallin och Hagelin har utforskat detta ämne i ett flertal avsnitt, och har nu sammanfattat sina slutsatser i bokform.

Boken inleds med slaget vid Tannenberg 1914 och slutar med den ukrainska sommaroffensiven 2023. Mellan dessa händelser görs, i varsitt kapitel, nedslag i sex olika ryska krig: första världskriget, polsk-sovjetiska kriget (1919–1921), andra världskriget, sovjetisk-afghanska kriget (1979–1989), första Tjetjenienkriget (1994–1996) och slutligen dagens Ukrainakrig. Krigskapiteln varvas med fem kapitel som fokuserar på fenomen som logistik, alkohol-

kultur, soldatutbildning, officerskåren och korruption. Slutligen finns det också ett mer teknikhistoriskt kapitel som kretsar kring den mytomspunna andra-världskrigsstridsvagnen T34 och dess – som författarna menar – oförtjänt goda rykte.

Bokens huvudargument är att det ryska samhället i allmänhet och dess krigsmakt i synnerhet dras med ett antal seglivade strukturella problem. Konstanterna är som följer: skenande korruption som gröper ur budgetar och materialförråd; en ständig diskrepans mellan vad som står på papperet och vad som finns i verkligheten; en officerskår som är undergiven politikererna; en ledningskultur som präglas av världsfrånvänd, minutiös detaljstyrning uppifrån och bristande initiativförmåga på lägre nivå; ett statligt alkoholmonopol som syftar till att maximera statens inkomster; bristande logistisk förmåga som leder till ineffektivitet, svält och plundring; en soldatutbildning som främst består av misshandel och pennalism, samt av värnpliktiga som utnyttjas som grå arbetskraft; och en lättvindig inställning till att offra människoliv, vilket ofta leder till stora förluster.

Rysslands militära fuck-ups är i grund och botten en bok om historiska lärdomar. Det verkligt intressanta i sammanhanget är nämligen inte att Ryssland ofta har begått militära misstag. Krig är en kaotisk och oförutsägbart verksamhet, och alla soldater, förband, arméer och krigförande nationer begår därför misstag. Det märkliga är dock att ryssarna inte tycks lära sig av sina motgångar – de gör samma misstag om och om igen, i krig efter krig.

Boken handlar om lärdomar på tre olika nivåer. För det första, de konkreta militära misstag Rysslands krigsmakt har gjort; för det andra, ryssarnas oförmåga att dra lärdomar av sin historia; och för det tredje, vår, alltså västvärldens, oförmåga att dra lärdomar av densamma. Före krigsutbrottet 1914 fanns nämligen en utbredd uppfattning om att den ryska krigsmakten var en ångväld som ingenting kunde stå i vägen för. Samma uppfattning fanns före nästan varje krig som finns beskrivet i boken, inklusive det pågående Ukrainakriget.

Känsliga läsare skulle möjligtvis kunna finna bokens raljanta ton något kallhamrad, allrahelst som den behandlar tämligen allvarliga ämnen, med förluster i hundratusen- eller miljontal, och exempel på mänskligt lidande som ofta saknar motstycke i modern historia. Det är onekligen en humoristisk bok, men på samma gång en bok som manar läsaren till eftertanke; skrattet fastnar ofta i halsen när man läser. Faktum är det finns många rörande exempel på författarnas medkänsla för "Ivan Ivanovitj" – den okände soldaten, som sällan figurerar i historieböckerna och som för det mesta bara gjorde sin värnplikt. Kritiken riktas främst mot den ryska överheten och militärledningen. Man kommer osökt att tänka på den gamla första-världskrigsdevisen om "lejon ledda av åsnor".

Rysslands militära fuck-ups är förvisso ett populärhistoriskt verk, och jag förstår att man kan studsa på den något oseriösa titeln, men detta är ändå en bok som jag varmt kan rekommendera. Författarna är mycket kunniga i sitt ämne, och därtill för de ett mycket intressant resonemang om Rysslands (bristande) militära förmåga, som både har starkt förklaringsvärde och minst sagt ligger i tiden.

Det mest grundläggande problemet med boken är att den i stor utsträckning riktar sig till Krigshistoriepoddens lyssnare. Bokens humoristiska tonfall är nämligen på samma gång det som gör den underhållande och det som olyckligtvis skymmer dess högst intressanta teser och resonemang. De många internskämten är ofta helt obegripliga för den oinvigde. Även om jag personligen tycker boken är rolig, kan jag inte låta bli att önska att de hade skrivit den med en bredare läsekrets i åtanke.

Det ska bli intressant att se Krigshistoriepodden-trojkans planerade SVT-serie om Sverige under kalla kriget, och huruvida de då klarar av att ta steget från sin trogna lyssnarskara och ut i den bredare offentligheten. Man får hoppas att de i den – såväl som i kommande böcker – vågar kliva ut ur sin komfortzon och vända sig mer till den genomsnittlige, historieintresserade svensken.

University of Hong Kong

MÅNS AHLSTEDT ÅBERG

Mattias Frihammar, Fredrik Krohn Andersson, Maria Wendt & Cecilia Åse, *I kalla krigets spår: Hot, våld och skydd som kulturarv* (Stockholm & Göteborg: Makadam 2023). 244 s.

Plötsligt är kalla kriget en gengångare i vår tid. Från att ha dödförklarats i samband med de omvälvande åren kring 1990 och därefter närmast förpassats till ett sidospår eller parentes i den moderna historien, så är det åter på dagordningen när den liberala världsordningen utmanas av nya världspolitiska maktblock.

Kalla kriget är samtidigt en period vars materiella spår fortfarande är påtagliga. Under 1990-talet och framför allt under det tidiga 2000-talet inventerades gamla bergrum, regementsbyggnader, bunkrar och övningsområden. Minnesmärken kodades om och fick nya användningsområden, men förblev likväl kvar i det svenska landskapet som framträdande historiska objekt. I samband med att en stor mängd militära installationer och regementen lades ned uppstod också frågor kring hur all lös materiel skulle hanteras. Mycket av detta – utrustning, fordon, livsmedelslager och vapen – såldes eller släng-